

Fosterbarnens försök till upprättelse fortsätter

Under ett möte i Göteborg vill advokat Monica Crusner ingjuta hopp i medlemmar i Nya föreningen samhällets styvbarn. En aktuell dom från Europadomstolen skulle kunna ändra allt, och ge dem skadestånd för att kommunerna brustit i tillsyn, menar hon. Men de f d styvbarnen är luttrade.

I maj 2019 blev advokat Monica Crusner involverad i den utdragna processen kring en grupp före detta fosterbarn som aldrig anser sig ha fått någon upprättelse. Hittills en process helt utan resultat. Under ett möte i slutet av mars i år med Nya föreningen samhällets styvbarn Göteborg presenterar Crusner hur advokatbyråns fortsatta plan ser ut. Skadeståndskraven riktas mot kommunerna för att de inte har skyddat barnen från att utsättas för vanvård.

– Det handlar faktiskt om brott mot mänskliga rättigheter, säger hon.

Saken gäller således inte nu brotten som barnen utsattes för, som vanvård, misshandel, sexuella övergrepp m m, utan i stället att kommunerna inte sett till att ha tillräcklig tillsyn och därmed inte förhindrat att barnen kunnat utsättas för övergreppen. Advokatbyrån har begärt in alla tillgängliga handlingar som finns från arkiven med hjälp av berördas fullmakter. Utifrån journaler och tillsynsanteckningar har hundratals kravbrev ställts till aktuella kommuner.

Om kommunerna bestrider kraven utifrån gällande preskriptionsregler uppstår en konflikt som kan föras till domstol. I ett civilmål riskerar den förlorande parten att få stå för hela rättegångskostnaden, men Monica Crusner förklarar på mötet att det finns en klausul som säger att om någon har haft anledning att få sin sak prövad och det görs mot en part

som staten, kommunen eller en arbetsgivare, så säger lagen att vardera part ska stå för sina egna kostnader såvida den paragrafen har åberopats.

Men om domstolen nekar? frågar en mötesdeltagare.

– Ja, då står man där, men då kliver rättsskyddet in. Vi förutsätter att klausulen går igenom, svarar Crusner.

Hon säger också att tio år är "standard" för preskription efter brott i Sverige. Något som måste ses som en förenkling. Men hon lyfter fram att det finns undantag: Om man inte har haft någon möjlighet att driva talan tidigare för att det inte har funnits något "effektivt rättsmedel". Crusner hänvisar här under mötet till en dom i Europadomstolen som verkligen visar att man måste ha haft ett effektivt rättsmedel för att kunna få sin sak prövad, annars gäller inte preskriptionen.

Domen hon hänvisar till handlar om en kvinna som var fosterhemsplacerad i Frankrike mellan 1976 och 1991. I fosterhemmet blev hon utsatt för sexuella övergrepp. Åtta år senare, 1999, fick hon tillgång till sitt arkivmaterial och när hon ser det polisanmäler hon. Anmälan läggs ner. Fem år senare, 2004, driver hon en process mot staten och vinner i första instans, men förlorar i andra instans. Beskedet är att hon inte ska stämma staten utan kommunen, men kommunen i Frankrike hänvisar till preskription.

2012 vänder sig kvinnan till Europadomstolen och hon får vänta i elva år, men i februari [2023 kom en dom som ger henne rätt i allt det hon åberopat.](#) (laddas ner direkt som pdf) Hon får 55 000 euro i skadestånd.

Den franska kommunens beslut om preskription var brott mot [artikel 13 den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna,](#) kvinnan hade inte haft rätt till ett effektivt rättsmedel och därmed gäller inte preskriptionen; hon hade utsatts för tortyr och förnedrande behandling som är ett brott mot artikel 3 och även utsatts för religiöst tvång,

ett brott mot artikel 9.

Med denna dom i handen lät Monica Crusner väldigt självsäker under mötet.

– Den ger oss stöd i att vi haft rätt hela tiden, säger hon.

I princip menade Monica Crusner att det bara borde vara formalia kvar.

– Bara vi får en positiv dom i Sverige blir den prejudicerande. Då kan vi lämna den domen till kommunerna tillsammans med skadeståndsanspråken och fråga om de verkligen vill driva saken vidare till domstol.

Om det nu alltså går att få rätt i en svensk domstol återstår att se. Ett ärende väntar på dom i hovrätt och Crusners advokatbyrå har överklagat en hovrättsdom till Högsta domstolen.

Monica Crusner berättar att hon nu börjat skicka in anmälningar till klienternas försäkringsbolag om att få betalt från rättsskyddet från de f d styvbarnens hemförsäkringar.

– Ni ska veta att jag driver bara ärenden där jag känner att vi kan vinna annars meddelar jag klienten. Vi har jobbat sedan 2019 i de här ärendena och har inte tagit ut en krona, det börjar tära. Tio personer jobbar med de här ärendena. Vi begär sjuttiofem timmar för varje stämningsansökning, säger hon under mötet.

Crusner menar att om fallen var osäkra skulle hon själv riskera att inte få betalt. Beskedet verkade landa väl hos mötesdeltagarna. Ingen protesterade eller ifrågasatte.

– Det kanske till och med är bra att alltihop har tagit så lång tid, nu har vi den här domen att luta oss mot, säger en av deltagarna.

Det finns dock flera i gruppen vanvårdade som känner sig

brända av det som hänt tidigare. I januari 2022 avvisade Europadomstolen gruppens tidigare begäran om prövning av Ersättningsnämndens hantering. Ett besked som nådde de enskilda först elva månader senare.

– Monica Crusner skyllde på postgången, att en eftersändning inte fungerade, men det behövdes bara ett telefonsamtal för att få beskedet. Vi har nu väntat 16 år då olika advokater lovat bidra till vår upprättelse, men ingenting har hänt. Det är svårt att tro att det skulle hända nu, säger en person som vill vara anonym.

Alla som haft ärenden aktuella hos advokatfirman Crusner var inte inbjudna till mötet i slutet av mars i Masthuggskyrkans annex. Det finns sår även inom gruppen som utsatts för vanvård, menar en annan person som också vill vara anonym.

– Man behandlar varandra illa. Det blir en återupprepning av vad man själv tidigare varit utsatt för. Fortfarande finns det ingen forskning eller sammanhållen större berättelse om hur våra liv blev sedan. När en advokat kommer blir den personen som den goda fen med ett trollspö som lovar guld och gröna skogar. Men hittills har all upprättelse uteblivit. Det här blir bara ännu en ny smutsig och sårig process som skadar redan sårade.

Text: Hans Karlsson och Anna Fredriksson

Bild: Council of Europe

Läs mer

[SocialPolitiks serie om upprättelsen som uteblev](#)

[Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna](#)